

Migracions, sostenibilitat humana i profiguració: què està passant? Per què hi ha sensació de fracàs humà?

Fidel Molina-Luque

Tram. Foto: Fidel Molina.

Amb la Il·lustració i les Llums, l'esperança d'una societat humana més igualitària, més fraterna i més lliure semblava que havia d'estar més a prop d'una realitat contrastada. Però en aquest segle XXI, la sensació és d'un fracàs planetari (humà).

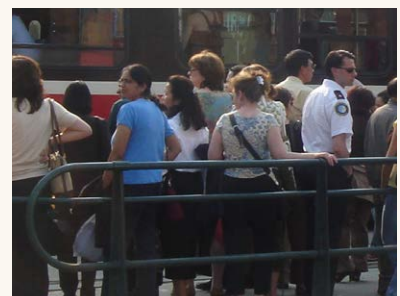
En un primer moment, ens pot semblar que barrejar migracions i sostenibilitat humana no ve a tomb, no té gaire sentit. I el neologisme *profiguració* encara sembla que ho compliqui més. Anem a pams.

Quan hom parla de les migracions com a problema, sovint és des del punt de vista d'una societat "d'acollida" benestant, però alhora amb moltes injustícies i desigualtats econòmiques que marquen una polarització interna de la població, entre rics cada vegada més rics i pobres cada vegada més pobres (ho podem consultar a través del coeficient de Gini). Però aquesta polarització i distribució desigual de la riquesa també es veu com a desigualtat i polarització planetària entre els països enriquits i els països empobrits. El que tradicionalment s'ha identificat com a nord i sud.

"La base fonamental de veure en les migracions, i pitjor, en les persones migrades, un perill, és la por. La por a qui no és com nosaltres, a qui pot competir en el mercat laboral, a qui pot fer trontollar la nostra identitat. És a dir, "por" a qui és "diferent" per raons bàsicament econòmiques i identitàries."

Les migracions forçades, majoritàriament, són econòmiques, però també n'hi ha de polítiques i de motivades per persecucions i/o guerres. El primer gran fracàs és l'anomenat "ordre mundial". Ja no pensem en els desequilibris i les desigualtats dels imperis i del gran capital, d'una globalització que ha anat consolidant-se des del segle XV i que ara mostra uns perills certs de destrucció i (in)sostenibilitat humana.

De tota manera, la globalització podria ser una oportunitat d'igualtat, de fraternitat, de llibertat. L'ONU hauria de ser una veritable taula

Món Pensament. Foto: Fidel Molina.

rodona de diàleg, d'entesa: d'un veritable *dia logos*, d'una veritable construcció de coneixement a través de la comunicació humana en un marc de cooperació i col·laboració, de guanyar-guanyar.

La base fonamental de veure en les migracions, i pitjor, en les persones migrades, un perill, és la por. La por a qui no és com nosaltres, a qui pot competir en el mercat laboral, a qui pot fer trontollar la nostra identitat. És a dir, "por" a qui és "diferent" per raons bàsicament econòmiques i identitàries.

S'han de desarmar aquestes pors. Hem de poder parlar tots i totes, de tot; si no, es deixarà l'àgora a discursos i postures extremistes que utilitzen aquesta por per confirmar-la i rebutjar les persones migrades com a víctimes propiciatòries.

En primer lloc, està demostrat que, a casa nostra, sense les persones migrades, el creixement demogràfic seria negatiu. Per tant, això que hom diu que necessitem "la migració", les persones que venen a treballar, és cert. S'ocupen en feines que, d'una altra manera, no es durien a terme o es durien a terme de manera incompleta. Ara bé, tampoc es tracta de *reservar* uns nínxols laborals identificats per a "immigrants", perquè això també és la base d'una injustícia social i

Multi Kistch. Foto: Fidel Molina.

econòmica; seria allò que hom vol treballadors/es, però no ciutadans/es. Totes les persones han de tenir les mateixes oportunitats i compartir els mateixos drets i deures. Això ha de quedar clar.

Quant a la por que les persones migrades poden fer trontollar la nostra identitat, hem de recórrer a aspectes teòrics, sociològics i antropològics: les identitats no són estàtiques, són dinàmiques i es van conformant al llarg del temps i a través de les interaccions humanes. Per tant, no té sentit parlar d'una identitat cultural inamovible, estàtica, "essencial". Per definició, la cultura és la manera particular que els éssers humans tenim d'adaptar-nos al medi i de transformar-lo. El medi —tant social com natural— és canviant, *ergo* la cultura és clarament dinàmica. Elements culturals que diem que són tradicionals, "de tota la vida", tenen unes

dates o unes èpoques més o menys determinades, i poden ser, com se sol dir, de fa quatre dies; alguns van substituir altres elements *fonamentals* que s'han modificat o perdut, i no ha passat res o, més probablement, s'hi han sumat i hi ha hagut un enriquiment mutu. La importància de la construcció de la identitat cultural, d'una comunitat, d'una societat, és que hi hagi voluntat de cohesió social i que s'hi han sigut inclusiva i no excloent. És el que Castells proposa com a "identitat projecte": construir una nova identitat cercant la transformació de tota l'estructura social. Aquesta identitat projecte, a través de les lleis i les normes democràtiques, del sistema educatiu i de la socialització, ha d'assegurar, en general, una certa continuïtat de la identitat de base (per a *tranquil·litat* de tothom) i una inclusió activa i participativa. En aquest sentit, l'educació intercultural repensa i supera el multiculturalisme i el relativisme cultural, i potencia el reconeixement i el respecte mutus.

D'altra banda, el títol de l'article relaciona les migracions amb la sostenibilitat humana. Per què? Perquè si alguna cosa s'està posant en dubte, en el marc del capitalisme i de la globalització, és el concepte mateix (i les possibilitats) del creixement sense més ni més. S'està posant en dubte l'estil de creixement que impera al planeta empès per aquest capitalisme i aquesta globalització.

Per a autors com Taibo o Latouche, el creixement econòmic porta en si mateix el germen del caos i, per tant, no hi ha cap més alternativa que el decreixement. Aquestes situacions caòtiques vinculades a aquest creixement desorbitat són l'emergència climàtica, les guerres pel petroli i, en un futur, per l'aigua, les *possibles* pandèmies i el desequilibri ecològic amb la desaparició d'animals i vegetals. Es planteja com a solució el pas a una societat del *decreixement* o l'*a-creixement*, serena i amigable, per trencar el discurs econòmicista i proposar un projecte alternatiu per a una política del *post-desenvolupament*.

Cal una economia en equilibri amb les condicions de *sostenibilitat* del planeta, una reducció urgent del nivell de consum: créixer sense parar pot destruir el planeta. El consumisme actual és exacerbant i compulsiu, i fa insostenible la situació de la humanitat.

En aquest sentit, encunyem el nou concepte *profiguració*, que posa al centre la sostenibilitat humana i la cultura de les cures, i que promou, en el marc de la interdependència intergeneracional, un nou contracte social entre generacions per assegurar que les decisions que es prenen tinguin en compte no únicament com afecten el present i/o el futur més immediat (*curtterminisme*), sinó també les generacions futures, fins i tot les no nascudes encara. Això és perquè, segons les neurociències, el pensament vers el futur està relacionat amb el comportament prosocial. El terme *profiguració* està format a partir del nom llatí *figuratio* —formar part d'un conjunt determinat de persones, i també destacar o ser considerat important— i del prefix llatí *pro* —en favor de— i fa referència a l'acord i el reconeixement necessari entre generacions en a la societat actual. És una proposta teòrica i també eticopolítica, aplicada i pràctica, que es pot substanciar en la fórmula més propera a les persones, a la ciutadania, que incorpora societat i comunitat: la ciutat educadora. Posar en pràctica un projecte educatiu de ciutat (PEC) ha de permetre intervenir en la inclusió ciutadana, en el marc d'una educació que ha d'integrar i articular elements de convivència, igualtat i equitat, inserció laboral, els nous sistemes de comunicació (IA i xarxes socials), la interculturalitat, les relacions intergeneracionals i la sostenibilitat. És també un nou contracte social municipal, un nou contracte social inclusiu, intercultural i intergeneracional. La interculturalitat és un antídote per lluitar contra el racisme i l'etnocentrisme, però també per superar el multiculturalisme dels guetos i el tancament de grups. És necessari un reconeixement de l'altre, un respecte mutu que faciliti el vincle social i emocional com a éssers humans, fraterns.

Per contrarestar les tendències despersonalitzadores, la nostra proposta de ciutat educadora (i del seu PEC) té com a objectius el bé comú, la felicitat i el benestar de totes les persones. Les normes de convivència ciutadana han de mirar de facilitar la pertinença a la comunitat i la cohesió social, amb emocions positives de seguretat i satisfacció.

Finalment, la proposta es concreta en un decàleg d'acció eficaç (*vid.* PEC de l'Ajuntament de Lleida): 3 "I": l'educació (com a socialització) ha de ser inclusiva, intercultural i intergeneracional; 4 "D": superar les discriminacions dels -ismes: racisme, classisme, masclisme, edatisme; 3 "S", identificar el marc dels 3 eixos fonamentals de l'educació i la convivència, com a present i futur: solidaritat, sostenibilitat i socialització (educació) profigurativa. Qualsevol persona al món mereix viure i coniar en una ciutat educadora que vetlli per la inclusió, la interculturalitat, les relacions intergeneracionals, la igualtat entre els gèneres, la sostenibilitat i l'equitat, per tenir una vida amable i respectuosa i, en la mesura que pugui, ser feliç.

Interculturalitat, profiguració. Foto: Fidel Molina.

